

معاونت محیط طبیعی و تنوع زیستی
دفتر حیات وحش و موزه های تاریخ طبیعی

گزارش زنده گیری و انتقال آهو

از پناهگاه حیات وحش شیر احمد

به منطقه حفاظت شده شاسکوه

دی ماه ۱۳۸۷

تهیه گزارش:

محمد رضا حسینی

دی ماه ۱۳۸۷

در اجرای ماموریت صادره ۳۲/۱/۶۴ مورخ ۸۷/۱۰/۱۰ و پیرو مکاتبات اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان جنوبی مبنی بر آماده شدن سایت تکثیر و پرورش آهو در منطقه حفاظت شده شاسکوه و اسفدن در شهرستان قاین عازم منطقه شدم پس از ورود به پناهگاه حیات وحش شیراحمد و تجمع مامورین اداره کل محیط زیست خراسان جنوبی با همکاری مامورین منطقه مبادرت به زنده گیری هفت راس آهو به روش جرگه کردن با استفاده از محوطه فنس کشی شده و نصب تور نمودیم که به دلیل نامناسب بودن ترکیب جنسی گونه تعداد شش راس به سایت تکثیر و پرورش شیخ علی در منطقه حفاظت شده شاسکوه و اسفدن منتقل شدند. این تعداد پس از نمونه برداری خون و بیومتری در محوطه ۴۵ هکتاری سایت رهاسازی گردیدند.

در مورخ ۱۳/۱۰/۸۷ جمعه طی پرواز ساعت ۳ بعدازظهر عازم مشهد مقدس شدم در محل آقایان مهندس بهمن مودی و مهندس خواجوی به‌مراه راننده خودرو پیکاپ آقای عزیزی از اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان جنوبی منتظر بودند در معیت نامبردگان به طرف پناهگاه حیات وحش شیراحمد واقع در شهرستان سبزوار حرکت نمودیم طبق برنامه ریزی انجام شده گروهی دیگر از همکاران خراسان جنوبی ساعتی قبل به محل رسیده بودند لذا ساعت حدود ۱۰ شب که ما به محل پاسگاه شیراحمد رسیدیم تورهای زنده گیری آماده و مامورین در حال زنده گیری تعدادی آهو بودند و ما نیز جهت کمک به آنها پیوستیم . (این تعداد آهو با همکاری مامورین اجرای پاسگاه شب گذشته با ریختن علوفه در محوطه فنس کشی حدود ۴ هکتار مجاور پاسگاه که بنام محوطه قرنطینه نامیده میشود بدام افتاده بودند). روز بعد با همکاری آقای مهندس خانی رئیس اداره محیط زیست سبزوار و مسئول پاسگاه شیراحمد آقای علی اصغر کلاته و محیط بانان پاسگاه آقایان محمد حسین شمع آبادی و ابراهیم جلینی و مامورین اجرائی از خراسان جنوبی آقایان برات زاده ، نادی و حسین زاده نسبت به نصب تور در گوشه ای از محوطه فنس کشی شده به طول ۲۷ کیلومتر حاشیه منطقه اقدام نمودیم (در حال حاضر حدود ۸ کیلومتر از فنس کشی منطقه باقیمانده است تا بخش اصلی منطقه حفاظت شده از دسترس متجاوزان طبیعت و حیات وحش دور بماند)

منطقه حفاظت شده شیراحمد :

منطقه شیراحمد در سال ۱۳۷۵ شکار ممنوع و در سال ۱۳۸۱ به پناهگاه حیات وحش تبدیل گردید . منطقه شیراحمد در شرق شهر سبزوار واقع شده است این منطقه درگستره طبیعی خود ترکیبی از مناطق دشتی و تپه ماهوری است مناطق دشتی این پناهگاه بیش از ۶۵ درصد مساحت منطقه را فرا گرفته و تپه ماهورها عمدتاً در محدوده جنوب غربی منطقه

قرار گرفته است وجود تپه ماهورهای پست و مرتفع و گونه های بوته ای و درختچه های قیچ و تاغ که به شکل پراکنده و انبوه با توجه به شرایط محیطی منطقه دیده می شود علاوه بر ایجاد تنوع چشم انداز زیبایی از یک منطقه کویری می باشد . نام منطقه از نام قلعه شیراحمد گرفته شده که در حال حاضر متروک است

مساحت شیراحمد ۲۲۸۴۷ هکتار بوده که دارای موقعیت جغرافیایی ۵۷/۴۳ تا ۵۸/۰۴ طول شرقی و ۳۶/۱۱ تا ۳۶/۰۰ عرض شمالی می باشد. نزدیکی به شهر سبزوار، مشاهده سریع وحوش و تکثیر سریع آهو از قابلیت‌های منطقه بوده که نظر هر بیننده‌ای را جلب می نماید. با توجه به کاهش جمعیت جبیر و شرایط مناسب منطقه شیراحمد در سال ۱۳۷۵ تعداد ۵ راس

جبیر از منطقه نای بندان طبس به منطقه شیراحمد به داخل محدوده ۲۰ هکتاری انتقال یافت که جمعیت آن تا سال ۱۳۸۴ به ۴۰ راس رسید که پس از هماهنگیهای لازم با سازمان مرکزی و موافقت معاونت محترم محیط طبیعی تعدادی از جبیرها به سایت‌های تکثیر و پرورش خواف و نایبندان و تعدادی نیز به باغ وحش چاه نیمه زابل منتقل شده اند و در تاریخ بازدید تعداد ۱۳ راس در محوطه نگهداری میشوند

پوشش گیاهی

منطقه شیراحمد از نظر رویشی بخش نسبتاً کوچکی از منطقه ایران و تورانی بوده که سیمای کلی رستنیهای موجود در آن با تعاریفی که در مورد اقلیم خشک شده مطابقت دارد کمی مقدار بارندگی و طولانی بودن فصل خشک و نوسان شدید حرارتی منطقه از جوه مشخصه آن است از گونه های گیاهی منطقه تاغ، درمنه، گز، اسکنبیل، آتریپلکس، خارشتر، علف شور، چوبک، فرفیون، شب بو، تلخه بیان، گل گزی، بادام کوهی، بارهنگ، قیچ، آنغوزه و اسپند می باشد.

حیات وحش

منطقه شیراحمد به علت قرق چندین ساله یکی از زیستگاههای بسیار خوب آهودراستان محسوب می شود از سایر گونه های منطقه گراز، جبیر، گرگ، روباه، شغال، کفتار، گربه وحشی، سمور، کاراکال، خرگوش و پرندگان آن کبک، تیهو، هوبره، دلیجه، کوکر، چاخلق، سبزقبا، اگرت، بوتیمار، حواصیل، آنقوت، چکاوک، سارگپه، سنقر، بالابان، کرکس، عقاب قابل ذکر می باشد.

پس از نصب تور به اتفاق همکاران موتور سوار و سه دستگاه خودرو آهوان منطقه را جمع آوری و به سمت تور هدایت کردیم که به دلیل آگاه شدن حیوان از وضعیت منطقه هیچ آهوئی به تور برخورد نکرد. این امر چند مرحله انجام شد که به نتیجه نرسید لذا با استفاده از تور اقدام به تهیه و نصب تور انتظاری کردیم که این عمل تا شب هنگام به طول انجامید

مراحل نصب تور و جرگه کردن در سرمای زیاد

در ادامه شب نیز با وجود سرمای زیاد به اتفاق همکاران به محل محوطه نگهداری جیبیرها رفتیم که یک راس آهوی ماده بنحوی با گله جیبیر همراه شده بود پس از نصب تور با استفاده از پرژکتور و موتور سیکلت و یک دستگاه خودرو لندروور یک راس آهوی مذکور را از گله جدا و به سمت تور هدایت کردیم که با توجه به انجام کار تا ساعاتی از شب متاسفانه بدلیل هوش زیاد حیوان و بودن مهتاب موفق به صید آن نشدیم .

عملیات نصب تور در شب

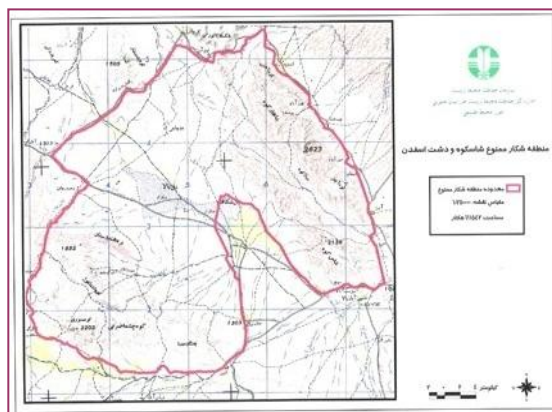
روز بعد جهت انجام عملیات زنده گیری صبح زود آماده شده و وارد منطقه شدیم ولی متاسفانه هیچ آهوئی را در اطراف محل دام مشاهده نکردیم تنها یک راس آهو به محل قرنطینه وارد

شده بود که با اقدام سریع محل را محصور نموده و راه خروج را بستیم پس از بررسی مشخص شد با توجه به ریختن علوفه و تهیه دام آهوان شب گذشته به محل مراجعه اما با حمله گرگها مواجه شده اند لذا از محل متواری شده و تنها یک راس آهو طعمه گرگها شده است .
 از اینرو با همکاری مامورین یک راس آهوی موجود در محوطه قرنطینه را زنده گیری و به جعبه انتقال منتقل نمودیم و پس از جابجایی جعبه ها به خودروی نیسان وانت به سمت منطقه حفاظت شده شاسکوه و اسفدن واقع در خراسان جنوبی حرکت کردیم .

منطقه حفاظت شاسکوه و دشت اسفدن:

مختصات جغرافیایی: بین عرض جغرافیایی ۳۷ ۲۹ ۳۳ و ۳۳ ۵۱ ۴۵ و طول جغرافیایی ۴۵ ۵۹ ۵۱ و ۶۰ ۰۴ ۰۰ وسعت منطقه: ۱۱۱۵۴۲ هکتار محدوده جغرافیایی: شمال شرق استان خراسان جنوبی و شرق شهرستان قاین

ویژگیهای منطقه: منطقه عمدتاً از دشت، تپه ماهور، کوه ها و صخره های مرتفع تشکیل شده و دارای چشمه سارهای زیادی است که در سطح منطقه پراکنده شده است. سیمای عمومی منطقه شامل تاغ و قیچ در مناطق دشتی و بنه، خنجوک و درمنه در مناطق کوهستانی است. حیات وحش عمده منطقه شامل آهو، هوبره، زاغ بور، قوچ و میش، کل و بز و .. میباشد منطقه مذکور ۳۴/۱ درصد مساحت کل استان را شامل می شود.

پاسگاه شیخ علی در سال ۸۶ راه اندازی شده است و دارای انباری مناسب جهت ذخیره علوفه و دان برای حیات وحش و همچنین پشت بامی مناسب برای مشاهده منطقه بخصوص طرح نگهداری و تکثیر در اسارت آهو میباشد. پروژه نگهداری و تکثیر در اسارت آهو در زمینی به ابعاد ۶۷۰ متر در ۶۷۰ متر در مجاورت پاسگاه احداث شده محدوده فنس کشی دارای تنوع پوشش گیاهی مناسب شامل: تاغ، کلاه میر حسن، قدومه، ریواس و ... بوده که در گذشته توسط اداره منابع طبیعی احیاء و حفظ شده است.

دورنمایی از سایت تکثیر و پرورش شیخ علی

از آنجائیکه در گذشته نچندان دور منطقه دارای گونه آهو بوده و به دلیل رشد جمعیت انسانی و صید و شکار حیوان در آن محدوده و همچنین عدم کنترل و حراست توسط نیروی محیط زیست تا حدودی از بین رفته است به نظر میرسد با ایجاد این ایستگاه و تکثیر آهو در آن و رهاسازی گونه در منطقه به احیاء و زندگی حیوان نور و امیدی تازه بخشیده میشود، چراکه با احداث محیط بان و گماردن نیروی جوان و علاقمند و افزایش سطح منطقه آزاد به منطقه حفاظت شده این امر دور از دسترس نمیباشد.

پس از رسیدن به محل پاسگاه شیخ علی و تخلیه جعبه های انتقال آهو نسبت به انجام بیومتری و خونگیری و نصب پلاک شناسایی و تیمار نمودن آنها اقدام و در محوطه ۴۵ هکتاری رهاسازی شدند در این عملیات تنها دو راس آهو کمی آسیب سطحی دیده بودند که با اسپری آنتی بیوتیک به منظور جلوگیری از عفونتهای احتمالی مداوا شدند و خوشبختانه هیچ حیوانی تلف نشد لذا در پایان ماموریت ساعت ۱۰ شب به سمت بیرجند حرکت کردیم روز بعد پس از

ملاقاتی کوتاه با معاون محترم اداری و مالی اداره کل آقای مهندس کابلی بیرجند را به قصد تهران ترک نمودم .

مراحل بیومتری ، خون گیری و نصب پلاک

محمد رضا حسینی
کارشناس پستانداران
دی ماه ۱۳۸۷